

ET.2021.232

Kurators ret og pligt til at foretage afhøringer i konkursboer

♦ I denne artikel analyseres og vurderes reglerne om afhøringer i konkursboer, herunder kurators pligt og ret til at foretage afhøringer set ud fra både kurators og tredjemands interesser.

Af advokat (L) Malene Buch Andersen, advokat (H) Michael E. Hansen og advokat Malene Basballe, Penta Advokater A/S.

1 Indledning

I arbejdet med konkursboer mødes kuratorer af og til med anmodninger om afhøring af forskellige personer, herunder eksempelvis tidligere ledelsesmedlemmer eller den tidligere ejerkreds. Anmodningerne kommer oftest fra boets kreditorer, panthavere eller andre i boet interesserede parter, og kan være begrundet af mange forskellige hensyn og interesser. Herudover har kurator også ofte selv en interesse i at foretage afhøringer i større eller mindre grad.

Det er vores erfaring, at reglerne om afhøringer i konkursboer ofte giver anledning til tvivl og diskussion om, hvornår og i hvilket omfang kurator skal og kan foretage afhøringer, herunder særligt i tilfælde, hvor en afhøringsanmodning kommer fra en tredjemand.

Formålet med nærværende artikel er at redegøre nærmere for kurators retsstilling i forhold til at foretage afhøring i henhold til kurators og tredjemands interesser.

2 Generelt om afhøringer i konkursboer

Adgangen til at foretage afhøringer af skyldner og en række øvrige personer er reguleret i konkurslovens kapitel 11; §§ 100, 105 og 103 samt kapitel 30; § 240. Bestemmelserne regulerer overordnet følgende:

- konkurslovens § 100 om skyldners oplysningspligt over for kurator og skifteretten,
- konkurslovens § 105 om andre personers, herunder juridiske personers oplysningspligt i henhold til § 100,
- konkurslovens § 103 om gennemtvungelse af disse pligter, samt
- konkurslovens § 240 om skifterettens ret til at indkalde enhver til at afgive forklaring efter retsplejelovens regler om vidner.

Reglerne om afhøring i henhold til konkursloven har tæt sammenhæng med retsplejelovens regler, som derfor også i et vist omfang, men ikke tilbundsående, behandles i nærværende artikel.

Konkursloven indeholder udover ovenstående bestemmelser også en række øvrige bestemmelser om skyldners stilling og pligter. Disse bestemmelser relaterer sig imidlertid ikke direkte til oplysningspligten og kurators afhøringsret og/eller –pligt, hvorfor disse bestemmelser kun behandles ganske overfladisk.

3 Kurators afhøringsret- eller pligt

Kurator er i dag både berettiget og forpligtet til selvstændigt at tage stilling til, hvordan opgaverne forbundet med bobehandlingen skal

håndteres. Administrationen af boet påhviler kurator, og skifterettens funktion er alene at føre tilsyn med kurators håndtering heraf.¹²

Kurators opgaver og pligter i forbindelse med behandling af konkursboer er overordnet beskrevet i konkurslovens § 110, stk. 1, som lyder således:

“Kurator skal ved udførelsen af sit hverv varetage boets interesser og herunder sikre boets aktiver og foretage de fornødne skridt til værn mod uberettigede dispositioner over aktiverne samt repræsentere boet i enhver henseende. Kurator skal fremme boets behandling mest muligt. Kurator kan for boets regning antage fornøden sagkyndig bistand.”

Kurator repræsenterer konkursboet i enhver henseende. For at kunne dette, må kurator sikre sig et overblik over boets forhold. Dette gøres blandt andet ved varetagelse af de i § 110 nævnte opgaver. Beskrivelsen af opgaverne i § 110 er imidlertid ikke udtømmende, og der kan tilføjes en lang liste af øvrige opgaver, som kurator også skal varetage.

Ifølge bemærkningerne til bestemmelsen bør kurator eksempelvis undervejs i bobehandlingen overveje, om han ved at benytte bestemmelserne i konkurslovens §§ 100 og 105 om skyldners oplysningspligt hurtigere vil kunne opnå det fornødne overblik over boets forhold og dermed bedre kunne varetage boets interesser.³ Konkurslovens § 100, som kan siges at være hovedbestemmelsen af §§ 100 og 105, lyder således:

“Skyldneren skal meddele skifteretten og bostyret alle fornødne oplysninger til behandling af boet og skal efter tilsigelse møde for skifteretten og ved registreringen af boets aktiver.”

Bestemmelsen i § 100 indeholder således en pligt for skyldner til at oplyse såvel skifteretten som kurator om alle de for bobehandlingen nødvendige forhold. Pligten kaldes skyldners oplysningspligt. Pligten er personlig og kan ikke opfyldes ved en fuldmægtig. Baggrunden for denne personlige pligt er, at skyldneren almindeligvis er den, der bedst kan eller bør kunne give oplysningerne til klarlæggelse af boets forhold.⁴

Der kan ikke sættes skarpe grænser for, hvilke oplysninger der er nødvendige og unødvendige for bobehandlingen, eller hvad der falder inden for formuleringen “fornødne oplysninger”. Dette vil afhænge af forholdene i det pågældende konkursbo og beror derfor på en konkret vurdering. Generelt vil skyldneren imidlertid være forpligtet til at påvise skifteretten og/eller kurator aktiver, som kan inddrages under boet, gøre rede for regnskabsførelsen, for de indgåede kontrakter, for de muligheder, der ham bekendt består

1 Lars Lindencrone Petersen og Anders Ørngaard, Konkursloven med kommentarer, 14. udgave, side 787

2 Jens Paulsen, Insolvensret – konkurs, 1. udgave, side 802

3 Karnovs note til konkurslovens § 110 (tilgået d. 17.09.2021)

4 Betænkning nr. 606 af 1971 om konkurs og tvangsakkord, side 194

for at udnytte boets aktiver, for fabrikationsgang og kundeemner mv.⁵ Opremsningen er ikke udtømmende. Også oplysninger, som strengt taget ikke er nødvendige, men som dog kan have en betydning for kurators bobehandling, vil også være omfattet.⁶ Det kan bl.a. være adresseoplysninger på skyldner eller andre mv.

Udover hvad der følger af oplysningspligten, har skyldner ikke pligt til at oplyse eller arbejde for boet, medmindre der indgås en aftale herom.

Oplysningspligten gælder både i skifteretten og uden for skifteretten i forbindelse med kurators behandling af boet. Bestemmelsen hjemler således kurator en selvstændig ret - og i et vist omfang også pligt i henhold til konkurslovens § 110 - til at få skyldneren til at afgive forklaring om nødvendige forhold i boet. Dette uden at skifteretten skal involveres. Disse forklaringer vil oftest rent praktisk blive afgivet under et møde på kurators kontor eller hos skyldner/ved den konkursramte virksomhed.

4 Hvilken personkreds er omfattet af § 100

Konkurslovens § 100 retter sig mod "skyldneren". I personligdrevne virksomheder giver det sig selv, at skyldneren er den egenhændige ejer af virksomheden.

Hvis skyldneren er en juridisk person, angiver konkurslovens § 105 i hvilket omfang skyldnerens oplysningspligt efter § 100 rammer den juridiske persons ledende personer. Konkurslovens § 105 lyder således:

"Stk. 1: Er skyldneren et selskab, en forening eller anden organisation, anvendes bestemmelserne i § 100, jf. § 103, på medlemmerne af direktion eller bestyrelse, på likvidator i et aktieselskab eller anpartsselskab og på revisor samt på personer, der tidligere har beklædt disse hverv. ..."

Stk. 2: Skifteretten kan bestemme, at reglerne i §§ 100-104 også skal anvendes på personer, der er selskabets, foreningens eller organisationens nærtstående."

Personerne nævnt i bestemmelsen, kan inddeles i tre grupper:

- medlemmer af direktionen og bestyrelsen, likvidator i et kapitalsselskab og revisorer,
- personer, der tidligere har udført en af disse funktioner, samt
- den juridiske persons nærtstående, dvs. personer, der direkte eller indirekte ejer en væsentlig del af selskabets kapital (fx en hovedaktionær), sådanne personers nærtstående samt andre personer, der har et tilsvarende interessefællesskab med den juridiske person.

Oplysningspligten efter konkurslovens § 100 gælder altid for personer omfattet af første og anden gruppe, mens den for tredje gruppe kun gælder i det omfang skifteretten bestemmer det, jf. § 105, stk. 2.⁷ De omfattede personer vil alle have partsstatus i forhold til oplysningspligten.

De nærtstående i tredje gruppe skal ifølge bemærkningerne til bestemmelsen forstås i henhold til konkurslovens § 2. Herefter betragtes nærtstående som de personer, der direkte eller indirekte ejer en væsentlig del af selskabskapitalen, såsom en hovedaktionær eller en anpartshaver, eller som nærtstående til sådanne personer, såsom ægtefæller, slægtninge i op- og nedstigende linjer, søskende eller andre personer, som har stået hinanden nær. Også personer, som har et tilsvarende interessefællesskab, kan være omfattet.

5 Tvangsmidler og sanktioner

Hvis ikke de omfattede personer i henhold til konkurslovens § 100 og § 105 opfylder deres oplysningspligt - dette være sig typisk i tilfælde, hvor personerne nægter at samarbejde med kurator eller afviser at afgive oplysningerne, kan skifteretten anvende de samme tvangsmidler, som anvendes over for modvillige vidner. Dette følger af konkurslovens § 103.⁹

Ved "tvangsmidler" menes tvangsmidlerne i henhold til retsplejelovens § 178, herunder udstedelse af bøder, politifremstilling, erstatningskrav, dagsbøder og/eller forvaring. Det er formentlig kun afhentning og forvaring som har praktisk betydning over for skyldneren, og så drastiske indgreb vil kun sjældent blive anvendt.

Afhøringer efter konkurslovens § 100 og § 105 uden for skifteretten indledes ikke med rettens sandhedsformaning, som vidneforklaringer i skifteretten efter konkurslovens § 240 ellers almindeligvis indledes med. Afgiver de af §§ 100 og 105 omfattede personer forsætligt urigtige eller usande oplysninger under afhøringen, er dette strafbart efter straffelovens § 162, og der kan ifaldes både bøde og fængselsstraf. Afgives der urigtig forklaring, vil kurator kunne anmelde dette til politiet, som vil overtage sagen og vurdere, om der er grundlag for at rejse en sigtelse herom. Det er således ikke en bestemmelse, som skifteretten eller kurator håndhæver over for skyldneren.

6 Begrænsninger til oplysningspligten

Det er ikke uden betænkeligheder at pålægge en part en oplysningspligt efter konkurslovens bestemmelser, når pligten er sanktioneret med vidnetvangsreglerne i medfør af konkurslovens § 103 og retsplejelovens § 178 og sanktioneret ved falske forklaring efter straffelovens § 162.

Spørgsmålet er, om de hensyn, der almindeligvis begrundes en vidnefritagelse i retsplejelovens § 171, også gælder i forhold til skyldner og de personer der sidestilles hermed, i forhold til deres oplysningspligten efter § 100. Retsplejelovens § 171 lyder således:

"Stk. 1. En parts nærmeste har ikke pligt til at afgive forklaring som vidne.

Stk. 2. Pligt til at afgive forklaring foreligger ej heller, såfremt forklaringen antages at ville

1) udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd eller

2) udsætte hans nærmeste for straf eller tab af velfærd eller

3) påføre vidnet selv eller hans nærmeste anden væsentlig skade.

Stk. 3. ...

Stk. 4. ..."

Det vil i relation til skyldner oftest være bestemmelsen i stk. 2, der får relevans.

Opfattelsen var i mange år, at oplysningspligten efter konkurslovens § 100 blev fastholdt - også i de tilfælde, hvor en sædvanlig vidnepligt ville være bortfaldet, fordi forklaringen antages at ville udsætte vidnet for straf eller tab af velfærd. Med andre ord blev oplysningspligten ikke modificeret af retsplejelovens vidneregler, herunder retsplejelovens § 171, stk. 2. Det blev dog i U 1982.1090/2H og U 1990.314 V fastslået, at der ikke kunne ifaldes ansvar efter straffelovens § 162 for urigtige erklæringer om

⁵ Betænkning nr. 606 af 1971 om konkurs og tvangsakkord, side 194

⁶ Lars Lindencrone Petersen og Anders Ørsgaard, Konkursloven med kommentarer, 14. udgave, side 750

⁷ Karnovs note til konkurslovens § 105 (tilgået d. 17.09.2021)

⁸ Torben Kuld Hansen og Lars Lindencrone Petersen., Insolvensprocesret, 4. udgave, side 291

⁹ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 150

forhold, som de pågældende var sigtet for eller var i risiko for at blive sigtet for.¹⁰

Dette udgangspunkt gav anledning til en række juridiske diskussioner om, hvorvidt selvinkrimineringsforbuddet, som en mere grundlæggende rettighed, i stedet kunne begrænse oplysningspligten efter § 100. Højesteret tog stilling hertil ved den principielle afgørelse i U 2000.1201.¹¹ Sagen omhandlede et bestyrelsesmedlem, som var omfattet af personkredsen i konkurslovens § 105, stk. 1 og dermed omfattet af oplysningspligten i konkurslovens § 100. Højesteret udtalte i tråd med den hidtidige opfattelse, at:

“Den oplysningspligt, som efter konkurslovens § 100 og § 105 påhviler skyldneren, henholdsvis bestyrelses medlemmer m.fl., kan ikke anses for begrænset af vidnefritagelsesbestemmelsen i retsplejelovens § 171, stk. 2.”

Samtidig fastslog Højesteret – som noget nyt, at oplysningspligten dog begrænses af forbuddet mod selvinkriminering, og at en skyldner derfor ikke har pligt til at afgive forklaring og medvirke til selvinkriminering, når skyldner er sigtet for et strafbart forhold, eller der er grundlag for at rejse sigtelse mod skyldner:

“Er den pågældende sigtet for et strafbart forhold, eller er der grundlag for at rejse sigtelse mod den pågældende, har denne imidlertid ikke pligt til at besvare spørgsmål, som kan have betydning ved bedømmelsen af det mulige strafbare forhold. Dette følger af grundprincippet om sigtedes ret til at undlade at udtale sig, jf. retsplejelovens § 752, stk. 1, og § 754, stk. 1, og af beskyttelsen mod selvinkriminering efter art. 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.”¹²

En skyldner eller person der sidestilles hermed vil på baggrund af Højesterets præmisser være undtaget fra oplysningspligten, hvis de forhold, der ønskes afhørt om, kan have betydning i forhold til vurdering af eventuelle strafferetlige forhold mod den pågældende.¹³

Med denne Højesteretsafgørelse blev ikke kun forholdet til retsplejelovens vidnefritagelsesregler afklaret, men der blev også taget stilling til selvinkrimineringsforbuddet betydning. Højesteretsafgørelsen er efterfølgende blevet fulgt op af afgørelserne U 2003.2341 H og U 2013.1288 V, hvor skyldner i sidstnævnte afgørelse blev fritaget for at afgive forklaring under vidneansvar om en række forhold, som havde en sådan sammenhæng med de forhold, som kurator flere gange tidligere havde oplyst, at ville indgive politianmeldelse om.

Spørgsmålet er herefter, om vidnefritagelsen gælder generelt for hele afhøringen eller om der skal foretages en fritagelsesvurdering i relation til hvert enkelt af afhøringens spørgsmål eller spørgetemaer.

Inden for civilprocessen antages det normalt, at en fritagelse ikke bør udstrækkes videre end højst nødvendigt.^{14 15} I tråd med dette udgangspunkt ville Højesteret i sagen U 1965.223 ikke fritage 11 personer fra at afgive vidneforklaring, da det ikke på forhånd kunne fastslås, at vidnerne ville blive udsat for væsentligt formuetab eller anden hermed i klasse stående skade i henhold til den tidligere bestemmelse i retsplejelovens § 170, stk. 1. Det fremgår videre af

dommens præmisser, at det forudsattes, at retten ville tage stilling til, om de enkelte spørgsmål var af en sådan karakter, at der kunne ske vidnefritagelse efter retsplejelovens regler.

I den førnævnte og principielle Højesterets sag U 2000.1201 nåede skifteretten frem til samme resultat, mens Højesteret derimod bestemte, at A (og B) “indtil videre i det hele” kunne fritages fra at afgive forklaring i skifteretten, idet begge parter var sigtet for mandatsvig og skyldnersvig, og idet der var en sådan generel sammenhæng mellem de foreløbige sigtelser og de spørgsmål, som konkursboet ville stille omkring selskabets aktiver. Som ovenfor beskrevet henviste Højesteret også til, at oplysningspligten efter § 100 og § 105 ikke var begrænset af vidnefritagelsesreglerne i retsplejelovens § 171, stk. 2 og til at forbuddet mod selvinkriminering var gældende. Præmisserne fastslår alligevel en mere generel fritagelse end tidligere set. Denne generelle fritagelse kan være begrundet i, at det var uklart, hvilke forhold straffesagen ville omfatte. Højesteret udtalte følgende:

“De spørgsmål vedrørende Det Danske Skovrejsningsselskab ApS, herunder vedrørende selskabets aktiver, som en afhøring af A og B i skifteretten må antages i første række at ville angå, har efter Højesterets opfattelse en sådan generel sammenhæng med de foreløbig rejste sigtelser og politiets efterforskning i øvrigt, at såvel A som B indtil videre i det hele [min fremhævnings] bør være fritaget for at afgive forklaring i skifteretten. For så vidt angår B støttes dette resultat tillige på retsplejelovens § 171, stk. 2. Højesteret frifandt derfor A og B for at afgive forklaring for tiden [min fremhævnings].”

I den nyere sag FM 2010.26 fastslog Landsretten, at selvinkrimineringsforbuddet i art. 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ikke indeholdt en generel fritagelse for pligten til at give oplysninger om selskabets forhold/afgive vidneforklaring i skifteretten. Da de i sagen ønskede oplysninger vedrørte en række faktiske forhold om selskabet, som i tidsmæssig henseende var uden sammenhæng med straffesagen mod skyldner, blev skyldner pålagt at give forklaring herom. Landsretten udtalte følgende:

“Da [NN] er tiltalt for overtrædelse af skattekontrollovens § 13, stk. 1, vedrørende selskabets forhold i 2004, har han imidlertid ikke pligt til at besvare spørgsmål, som kan have betydning ved bedømmelsen af det mulige forhold, jf. retsplejelovens § 752, stk. 1 og § 754, stk. 1, og beskyttelsen mod selvinkriminering i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6. Med denne begrænsning og i øvrigt af de grunde, som er anført af skifteretten, tiltræder landsretten, at [NN] har pligt til at afgive forklaring i skifteretten om selskabets forhold.”

Sammenfattende kan det ud fra disse afgørelser udledes, at der formentligt ikke gælder en generel fritagelse for at afgive forklaring, selvom der verserer en straffesag eller en sådan forventes at blive anlagt. Hvornår et spørgsmål kan have betydning ved bedømmelsen af et strafbart forhold beror på en konkret vurdering. I praksis må vi formode, at der næsten altid vil være en sådan sammenhæng mellem sigtelserne og de forhold, der ønskes forklaring om, at

¹⁰ Se hertil også Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 151

¹¹ Se også U 2000B.382 af Lars Henriksen og Troels Lind Pedersen, hvor U 2000.1201 H og forholdet mellem selvinkrimineringsforbuddet og konkurslovens § 100 behandles.

¹² Selvinkrimineringsforbuddet er af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol blevet indfortolket i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.

¹³ Torben Kuld Hansen og Lars Lindencrone Petersen., Insolvensprocesret, 4. udgave, side 294

¹⁴ Bernhard Gomard og Michael Kistrup, Civilprocessen, 8. udgave, side 597

¹⁵ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 151

skyldner vil kunne opnå vidnefritagelse.¹⁶ Dette kan muligvis også forklare Højesterets formuleringer i U 2000.1201.

Det forhold, at der indledes en konkurskarantænesag, kan ikke sidestilles med en straffesag eller en sigtelse for strafbare forhold, som begrundes fritagelse for forklaring under henvisning til selvinkrimineringsforbuddet. Skyldner eller personer omfattet af konkurslovens § 100 og § 105 kan derfor som udgangspunkt ikke nægte at afgive forklaring i henhold til oplysningspligten under henvisning til en indledt karantænesag eller risiko for at en sådan indledes.¹⁷

Oplysninger der er afgivet af skyldneren eller sidestillede personer efter konkurslovens § 100 og § 105 kan som udgangspunkt også indgå i en sag om konkurskarantæne mod de pågældende, hvilket er fastslået i dommene U 2016.2024 og ØLK BS-3550/2019.¹⁸ Kendelserne relaterer sig til hvilke oplysninger der må anvendes under selve konkurskarantænesagen, og ikke hvilke oplysninger kurator forud for må indhente og grænserne herfor. Under en konkurskarantænesag vil den pågældende persons nægtelse af at udtale sig kun være sanktioneret med processuel skadevirkning efter konkurslovens § 162, stk. 6.

Udgangspunktet er, at når forklaringerne indhentes som led i den almindelige bobehandling, må hensynet til denne behandling slå igennem over for skyldner eller hermed sidestillede personers interesser i at undgå en kommende konkurskarantænesag.¹⁹ Pligten til at afgive forklaring efter § 100 eller § 105 kan dog – efter omstændighederne – kunne nægtes vedrørende forhold, som vil forgribe den pågældendes processuelle rettigheder under en senere sag om konkurskarantæne.²⁰ Der skal i så fald være en klar sammenhæng til den pågældendes partsstatus i en konkurskarantænesag.

I ovenstående del af artiklen er kurators mulighed for at afhøre skyldnere og de personer der sidestilles hermed, undersøgt. Opsummerende kan det konstateres, at kurator med hjemmel i konkurslovens §§ 100 og 105 kan foretage afhøringer af skyldnere og personer, der sidestilles hermed i det omfang, det er nødvendigt for boets behandling. I forhold til kurators afhøringer efter konkurslovens § 100 gælder vidnefritagelsesreglerne i retsplejelovens § 171, stk. 2 som udgangspunkt ikke for de personer, der foretages afhøring af. Disse personer vil derimod være beskyttet af forbuddet mod selvinkriminering og dermed fritaget fra at afgive forklaring om forhold, som de er sigtet for eller som der er grundlag for at rejse sigtelse for.

Såfremt der under en afhøring måtte fremkomme oplysninger, som kan danne grundlag for et muligt strafbart forhold, vil den/de personer være fritaget fra at afgive nærmere forklaring herom til kurator. Fritagelsen vil formentligt kun omfatte de konkrete forhold, der relaterer sig til det mulige strafbare forhold, og kurator vil derfor kunne afhøre om andre forhold. Selvom skyldner og personer der sidestilles hermed er forpligtet til at afgive forklaringer efter konkurslovens §§ 100 og 105, indledes afhøringerne uden for skifteretten ikke med rettens sandhedsformaning, og afhøringen sker typisk ikke i retslig regi men på kurators kontor eller lign. Dette medfører, at skyldner og de sidestillede personer ikke kan

straffes efter principperne i straffelovens § 158, hvis de afgiver falsk forklaring men efter straffelovens § 162.

7 Afhøring efter konkurslovens § 240

Kurator har ud over reglerne i konkurslovens § 100 tillige mulighed for at bede skifteretten indkalde personer til at afgive forklaring efter retsplejelovens regler om vidneforklaringer.²¹ Dette fremgår af konkurslovens § 240:

“Skifteretten kan indkalde enhver til at afgive forklaring efter retsplejelovens regler om vidner.”

Denne fremgangsmåde kan anvendes på ethvert stadium i bobehandlingen, hvor kurator har behov for oplysninger. Bestemmelsen kan anvendes over for *enhver*. Den anvendes navnlig over for vidner i form af kreditorer og udenforstående tredjemænd, men kan også anvendes over for skyldner og de personer, der er omfattet af § 105, selvom de pågældende allerede efter konkurslovens §§ 100 og 105 er pålagt en oplysningspligt, hvortil der gælder tvangsmidler til gennemtvungelse heraf ifølge § 103.

Bestemmelsen i konkurslovens § 240 anvendes i praksis ofte i de situationer, hvor kurator ikke har kunnet formå at få den/de relevante personer til at afgive oplysninger eller forklaring om nærmere bestemte forhold i henhold til konkurslovens § 100. Dette kan bl.a. være ved tilfælde, hvor personerne ikke reagerer på kurators henvendelser eller ikke ønsker at medvirke til kurators oplysning af boets forhold.

Derudover anvendes konkurslovens § 240 i situationer, hvor der findes behov for en egentlig vidneafhøring med et skærpet strafansvaret i forhold til fx falsk forklaring, jf. straffelovens § 158. Bestemmelsen bør ikke anvendes, hvor de hensyn, som har ført til forskellene i retsplejeloven mellem vidners og parters stilling, taler afgørende herimod. Er det fx overvejende sandsynligt, at den person, der ønskes afhørt, vil blive part i en senere civil sag, fx en omstødsessag, bør bestemmelsen anvendes med forsigtighed, for ikke at gøre partsbeføjelserne, herunder retten til at nægte at afgive forklaring, illusoriske.^{22 23} Dette illustreres af afgørelsen U 2010.3099 hvor skyldnerens ægtefælle havde forklaret, at det var hende (ægtefællen) der havde købt en genstand. Skifteretten fritog hende for at afgive forklaring om sine økonomiske forhold, herunder hvordan hun havde råd til at købe genstanden, da hendes partsbeføjelser under en eventuel senere retssag i så fald ville blive gjort illusoriske.

Anderledes blev der i U 2007.1158 tilladt fremlæggelse af nogle retsbøger med gengivelse af forklaringer, som en række bestyrelsesmedlemmer havde afgivet inden en erstatningssag blev anlagt ca. 3 år efter forklaringerne. Dommen må anses for en usikker afvigelse fra det overordnede princip ifølge U 2010.3099.

Det er med henvisning til afgørelse i U 2010.3099 betænkeligt at tillade kurator en adgang til, at indkalde fx ledelsesmedlemmer og ejerkredsen til afhøring i skifteretten i medfør af konkurslovens § 240, hvis de personer, der ønskes afhørt, med overvejende sandsynlighed vil blive part i en senere erstatningssag eller omstødsessag mod selvsamme person(er).

¹⁶ Torben Kuld Hansen og Lars Lindencrone Petersen, Insolvensprocesret, 4. udgave, side 294

¹⁷ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 668

¹⁸ Torben Kuld Hansen og Lars Lindencrone Petersen, Insolvensprocesret, 4. udgave, side 294

¹⁹ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 668

²⁰ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 668

²¹ Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 152

²² Betænkning nr. 606 af 1971 om konkurs og tvangsakkord, side 267

²³ Karnovs note til konkurslovens § 240 (tilgået d. 17.09.2021)

Tilsvarende gælder formentligt i forhold til en eventuel konkurskarantænesag, idet den pågældende under en karantænesag vil have partstatus, og idet hans nægtelse af at afgive forklaring under en karantænesag dermed kun vil medføre processuel skadevirkning efter konkurslovens § 162, stk. 6. Den pågældende kan derfor efter omstændighederne nægte at afgive forklaring for kurator under en § 240-afhøring, såfremt det vil forgribe hans processuelle rettigheder under en karantænesag og dermed udvande hans partsbeføjelser.^{24 25} Dette gælder uanset om der er tale om afhøring før eller under en konkurskarantænesag. Herudover sanktioneres usande forklaringer efter § 240 strengere end efter konkurslovens §§ 100 og 105, hvilket understøtter en bredere adgang til at beskytte den pågældende mod selvinkriminering og straf.

I skifteretten kan der dog også indkaldes til uformelle drøftelser, som vil kunne sidestilles med en sædvanlig afhøring på kurators kontor. Disse uformelle drøftelser vil ikke være omfattet af konkurslovens § 240. Hvis kurator ønsker at afholde et møde i skifteretten, hvor en eller flere parter kan deltage i uformelle drøftelser omkring boets forhold, skal kurator først aftale et møde med skifteretten, og herefter selv foranledige, at skyldner møder op. Inden dialogen går i gang i skifteretten skal kurator tilkendegive, om der er tale om en uformel drøftelse eller en strafbelagt vidneforklaring efter konkurslovens § 240. At de uformelle drøftelser foregår ved skifteretten kan virke mere indgribende og have en effekt på, hvordan parten opfatter situationen og på partens forklaringer. Dette selvom det udtrykkeligt fremhæves, at der ikke er tale om afhøring i henhold til konkurslovens § 240, hvor den afhørte sandhedsformanes.

Hvis der foretages afhøring i henhold til konkurslovens § 240, har den, der begæres afhørt som vidne, mulighed for, at påberåbe sig de almindelige vidnefratagelsesgrunde i medfør af retsplejelovens §§ 169-172. Dette står i modsætning til kurators afhøringer efter konkurslovens § 100 og § 105, hvor oplysningspligten gælder. I disse tilfælde kan skyldneren og de dertil sidestillede personer ikke påberåbe sig de generelle vidnefratagelsesregler i retsplejelovens §§ 169-172, men alene princippet om forbud mod selvinkriminering.

Der gælder ved afhøringer i retten, herunder efter konkurslovens § 240, et skærpet strafansvar ved falsk eller usand forklaring. Såfremt der afgives falsk eller usand forklaring for retten ved en § 240 afhøring, kan personen straffes efter straffelovens § 158 med fængsel indtil 4 år. Igen er det ikke en bestemmelse skifteretten håndhæver, men kurator kan anmelde forholdet til politiet, som herefter vurderer, om der er grundlag for en sigtelse i henhold til straffelovens bestemmelser.

8 Tredjemands mulighed for at kræve afhøring

Det er ovenfor konstateret, at kurator har en adgang til at foretage afhøring af skylder og personer der sidestilles hermed efter konkurslovens § 100 og § 105, samt at konkurslovens § 240 med nogle begrænsninger giver adgang til afhøring af *enhver*, som kan have oplysninger af relevans for boet. I visse tilfælde vil kurator endda kunne have en pligt til at foretage sådanne afhøringer efter reglerne i konkurslovens § 110, som bekræfter kurators pligter.

Spørgsmålet er, om en tredjemand, såsom en pantthaver, en kreditor eller en helt tredje, kan få indflydelse på, hvem kurator foretager afhøringer af og om hvilke forhold. En tredjemands interesse for en sådan afhøring vil oftest være begrundet i et ønske om at få belyst, om der foreligger strafbare eller ansvarspådragende forhold som pågældende tredjemand kan påtale. Eksempelvis hvis en kreditor vil vurdere, om ledelsen har begået strafbare eller ansvarspådragende forhold over for den pågældende kreditor. Et sådan afhøringstema vil imidlertid nemt kunne stride imod selvinkrimineringsforbuddet, og kurator vil derfor allerede af den grund være afskåret fra at foretage den pågældende afhøring.

Relaterer afhøringen sig ikke til et potentielt strafbart eller ansvarspådragende forhold, er der imidlertid andre forhold, som kurator skal gøre sig overvejelser om i forhold til anmodninger om afhøring fra tredjemand.

Kurators hovedopgave er at varetage boets interesse. Heri ligger at kurator med respekt af konkursordenen og de regler, der fremgår af konkursloven, skal varetage kreditorernes fælles interesser.²⁶ At varetage kreditorernes fælles interesser kan være en vanskelig opgave, da kreditorerne kan have forskellige interesser afhængig af, om der er tale om særligt sikrede kreditorer, fortrinsberettigede kreditorer eller simple kreditorer samt afhængig af størrelsen på kreditorernes krav. Varetager kurator udelukkende eller fortrinsvis enkelte kreditorers interesse, vil dette være direkte pligtstridigt.²⁷ På den anden side skal kurator optræde loyalt, og kurator skal således ikke for enhver pris varetage kreditorernes fællesinteresse, da kurator også skal undgå at krænke skyldners og/eller tredjemands rettigheder. Kurator vil være afskåret fra at varetage én kreditors interesser, hvis ikke dennes interesser er overensstemmende med kreditorernes fælles interesse. Dette gælder også en eventuel interesse i at kurator foretager afhøringer af bestemte personer og/eller om bestemte emner. Hvis kurator også selv har en interesse i at der foretages afhøring af de pågældende personer eller emner, som en kreditor har anmodet om, er kurator dog berettiget til at foretage afhøring, forudsat at afhøringen vedrører forhold, der er relevante for bobehandlingen.

Det er overladt til kurator at varetage bobehandlingen uden at denne skal indhente skifterettens godkendelse af forskellige tiltag. Hvis kurator undlader at indhente oplysninger, herunder at foretage afhøringer, som er nødvendige for bobehandlingen, og som er i kreditorernes fælles interesse, kan skifteretten principielt tilsidesætte beslutningen i medfør af konkurslovens § 127. Dette kræver, at beslutningen kommer boet til skade eller at beslutningen krænker andres rettigheder. Bestemmelsen ses imidlertid ikke at være bragt i anvendelse i forbindelse med afhøringer, og der er hverken i betænkninger eller litteraturen indikationer på, at bestemmelsen var tiltænkt anvendelse i denne henseende. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at bestemmelsen kan blive aktuel. Skifteretten skal dog være meget tilbageholdende med at gribe ind, idet bobehandlingen er overladt til kurator, og idet skifteretten alene fungerer som tilsynsorgan. Er det tvivlsomt, om handlingen vil være til skade eller gavnløst for boet, bør skifteretten i almindelighed ikke gribe ind.^{28 29}

I det omfang konkursboet af egen interesse foretager afhøringer om oplysninger, som kreditorerne har interesse i, er kreditorernes mulighed for at komme i besiddelse af disse oplysninger

²⁴ Betænkning nr. 606 af 1971 om konkurs og tvangsakkord, side 267

²⁵ Ulrik Rammekow Bang-Pedersen m.fl., Konkurs, 2. udgave, side 668

²⁶ Jens Paulsen, Insolvensret – konkurs, 1. udgave, side 791

²⁷ Lars Lindencrone Petersen og Anders Ørgaard., Konkursloven med kommentarer, 14. udgave, side 777

²⁸ Lars Lindencrone Petersen og Anders Ørgaard., Konkursloven med kommentarer, 14. udgave, side 829

²⁹ Betænkning nr. 606 af 1971 om konkurs og tvangsakkord, side 217

begrænsede af reglerne om aktindsigt. Kurator er ikke forpligtet til at udlevere boets materiale, og kreditorerne vil være henvist til at søge dette udleveret gennem skifteretten i det omfang, dette kan lade sig gøre.³⁰

Det kan på denne baggrund konstateres, at tredjemands mulighed for at få indflydelse på hvad og hvem kurator foretager afhøring om og af, er begrænsede, hvis ikke udelukkede. Selv hvis tredjemand kunne have indflydelse på boets afhøringer eller temaet herfor, vil kurator ikke være forpligtet til at udlevere oplysninger fra afhøringen, jf. reglerne om aktindsigt i konkursboer.

9 Konklusion

Opsummerende kan det konstateres, at kurator med hjemmel i konkurslovens § 100 og 105 kan foretage afhøringer af skyldnere og personer, der sidestilles hermed i det omfang, det er nødvendigt for boets behandling.

I forhold til kurators afhøring efter konkurslovens § 100 og § 105 gælder vidnefritagelsesreglerne efter retsplejelovens § 171, stk. 2 som udgangspunkt ikke. Derimod beskyttes de afhørte af forbuddet mod selvinkriminering i forhold til strafbare forhold, såfremt den afhørte er sigtet for et strafbart forhold eller der er grundlag for at rejse sigtelse. Oplysninger kan som udgangspunkt også anvendes til brug for konkurskarantænesager mod den eller de afhørte.

Såfremt skyldner og personer, der sidestilles hermed afgiver urigtige og usande oplysninger til kurator, kan dette være strafbart i henhold til straffelovens § 162. Det er imidlertid hverken kurator eller skifteretten, der håndhæver dette.

Kurator kan desuden anmode skifteretten om at indkalde personer til at afgive forklaring efter retsplejelovens regler om vidneforklaringer under strafansvar efter konkurslovens § 240. Bestemmelsen giver adgang til at indkalde enhver, men bestemmelsen bør ikke anvendes, hvor de hensyn, som har ført til forskellene i retsplejeloven mellem vidners og parterers stilling, taler

afgørende herimod. Er det fx overvejende sandsynligt, at den person, der ønskes afhørt, vil blive part i en senere civil sag, fx en omstødsessag, bør bestemmelsen anvendes med forsigtighed, for ikke at gøre partsbeføjelserne, herunder retten til at nægte at afgive forklaring, illusoriske. Dette gør sig også gældende i relation til en eventuel konkurskarantænesag mod den eller de afhørte efter § 240, hvor man da heller ikke kan anvende en § 240-afhøring i stedet og dermed gøre partsbeføjelserne illusoriske i en konkurskarantænesag.

Den der begæres afhørt i medfør af konkurslovens § 240, har mulighed for, at påberåbe sig de almindelige vidnefritagelsesgrunde i medfør af retsplejelovens §§ 169-172.

Såfremt personer, der afhøres efter konkurslovens § 240 afgiver usande eller urigtige oplysninger, gælder der et strengere strafansvar herfor i henhold til straffelovens § 158. Hvis kurator vil sikre sig et strengere ansvar for usand forklaring i henhold til straffelovens § 158, vil kurator være henvist til at benytte sig af reglerne om afhøring i konkurslovens § 240, hvor afhøringen foregår ved retten frem for afhøring efter §§ 100 og 105 – dog med det i mente, at den afhørte har en bredere vifte af vidnefritagelsesregler i den situation.

Det kan endvidere konstateres, at tredjemands muligheder for at have indflydelse på hvem der afhøres og hvilke emner der afhøres om, er ganske begrænsede. Det skyldes, at kurator er forpligtet til at varetage kreditorernes fælles interesse, og at det er pligtstridigt for kurator alene eller fortrinsvist at varetage én kreditors interesse. Herudover vil kurators ret til at foretage afhøringer under alle omstændigheder være begrænset til at vedrøre oplysninger, som er nødvendige at få belyst af hensyn til bobehandlingen og kurators varetagelse af boets interesser. Kurator vil derfor under alle omstændigheder være afskåret fra at afhøre om forhold, som tredjemand kan have interesse i, men som ikke er relevante for boet.

³⁰ Se hertil forfatterens artikel i U 2021B.154.